

Dlaczego trzeba walczyć z dyskryminacją rasową, ksenofobią i innymi formami nietolerancji na świecie?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Dlaczego trzeba walczyć z dyskryminacją rasową, ksenofobią i innymi formami nietolerancji na świecie?

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Dyskryminacja rasowa (rasizm) oraz ksenofobia nie są pojęciami i postawami jednolitymi. Zmieniały się one na przestrzeni dziesięcioleci i ewoluują również obecnie. W jaki sposób te i inne formy nietolerancji przejawiają się we współczesnym świecie? Czy nadal przywoływane są argumenty genetyczne i historyczne? Jaki wpływ ma wykluczanie grup ludności w życiu społecznym i gospodarczym poszczególnych państw? Na jakim etapie jest współczesna walka z rasizmem i ksenofobią? Pytania te zadają sobie nie tylko wszelkiego rodzaju organizacje walczące z nietolerancją, ale również zwykli ludzie, którzy doświadczyli agresji psychicznej lub fizycznej ze względu na swoją różnie rozumianą odmierność.

Twoje cele

- Wymienisz i wyjaśnisz najważniejsze przyczyny różnych form nietolerancji na świecie.
- Przedstawisz i ocenisz przykłady działań zapobiegających dyskryminacji.

- Opiszysz na wybranym przykładzie wpływ wykluczania grup ludności na życie społeczne i gospodarcze państwa.

Przeczytaj

Ważne pojęcia

Zróznicowanie rasowe, językowe czy religijne ludności, obok konsekwencji pozytywnych, posiada również aspekty negatywne. Zalicza się do nich [dyskryminację](#), [ksenofobię](#) i [nietolerancję](#), które mogą prowadzić do aktów przemocy, zbrodni, a nawet działań wojennych.

Czym dokładnie są? Dyskryminacja to według Słownika języka polskiego PWN „prześladowanie poszczególnych osób lub grup społecznych albo ograniczanie ich praw ze względu na rasę, narodowość, wyznanie, płeć itp.”.

Dyskryminacja występuje zarówno w skali mikro, jak i makro. Może dotyczyć jednostkowych zachowań, kiedy np. w pracy czy w przestrzeni publicznej jakaś osoba jest dyskryminowana ze względu na swoje pochodzenie lub wyznawaną religię. To negatywne zachowanie występuje też na znacznie większą skalę, kiedy np. w danym kraju przepisy prawa wykluczają pewne grupy z dostępu do dóbr i praw ze względu na narodowość, kolor skóry, płeć czy wyznanie.

Rodzaje dyskryminacji

- Dyskryminacja bezpośrednia

Dotyka grupy lub jednostki, która jest traktowana w mniej korzystny sposób niż inna osoba/grupa będąca w podobnej sytuacji. Do dyskryminacji bezpośredniej dochodzi w sposób jawny.

- Dyskryminacja pośrednia

Dotyka osoby lub grupy. Jest następstwem pozornie nieszkodliwego kryterium, postępowania lub działania, na skutek którego wystąpiły dysproporcje pomiędzy grupami w tej samej sytuacji, ale o określonych cechach i różnicach.

Vivian Malone wchodzi do Foster Auditorium, aby zapisać się na zajęcia na Uniwersytecie w Alabamie (USA, 11 czerwca 1963 r.). Była jedną z pierwszych Afroamerykanek przyjętych na tę uczelnię.

Źródło: W.K. Leffler, U.S. News & World Report Magazine, restored by A. Cuerden, Library of Congress Prints and Photographs Division. U.S. News & World Report Magazine Collection ID: ppmsca.05542, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1596903>, domena publiczna.

Dyskryminacja a praca zawodowa

Dyskryminacja w pracy jest zjawiskiem dość powszechnym i coraz częściej zauważanym i eliminowanym.

- **Dyskryminacja w ogłoszeniach o pracę i na rozmowie kwalifikacyjnej**

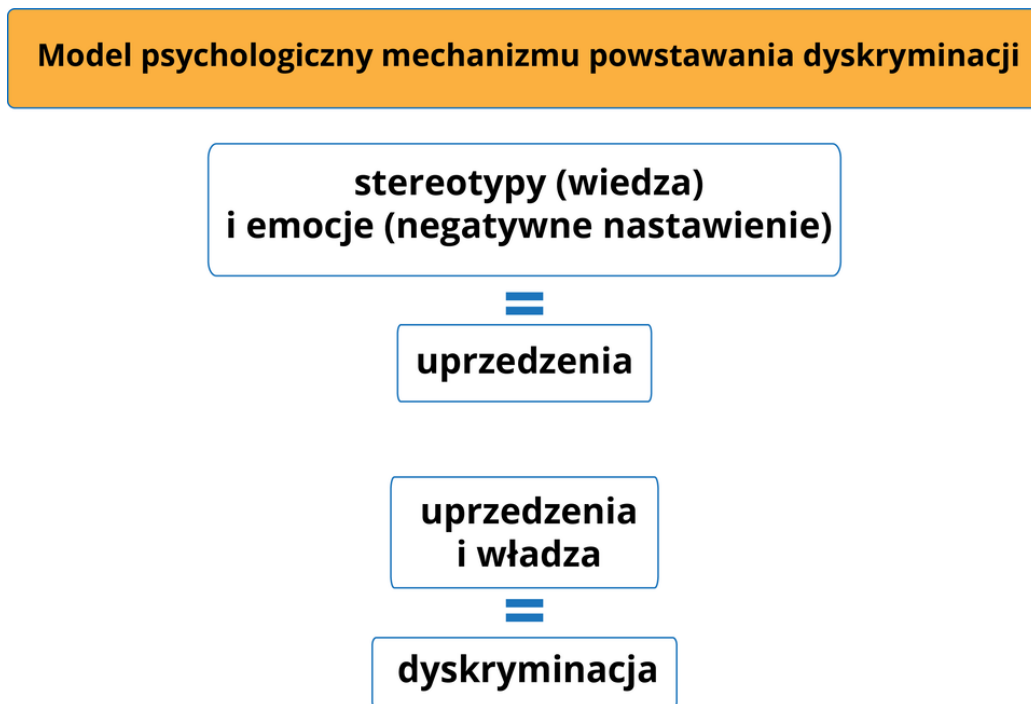
Z przejawami dyskryminacji zawodowej można spotkać się już na etapie ogłoszeń o pracę. Bardzo często na określone stanowiska szuka się atrakcyjnych kobiet, osób posiadających status studenta lub osób młodych. Sformułowania dotyczące wyglądu zewnętrznego, płci, wieku czy niepełnosprawności w świetle przepisów prawa są bezwzględnie zabronione. Podobnie jest z rozmowami kwalifikacyjnymi, potencjalni pracodawcy, weryfikując kandydata na dane stanowisko, zadają pytania, które mają charakter dyskryminacyjny, np. pytają młode kobiety o plany związane z założeniem rodziny. Narusza to zasady równego traktowania ze względu na płeć.

- **Dyskryminacja w pracy**

Przejawy dyskryminacji w pracy są niestety bardzo częste i czasami trudne do zdefiniowania. Dyskryminacją może być posłanie na szkolenie pracownika młodszego niż pracownik na tym samym stanowisku, ale zbliżający się do wieku emerytalnego. Szczególną formą dyskryminacji jest mobbing oraz molestowanie seksualne. Mobbing jest procesem długotrwałym, mającym na celu upokorzenie danego pracownika. Mobbing wpływa negatywnie na zdrowie psychiczne pracownika oraz jego wydajność, w dłuższej perspektywie może być powodem zwolnienia.

Przyczyny dyskryminacji

Dyskryminacja, czyli niesprawiedliwe i krzywdzące traktowanie danej osoby w porównaniu do innych, ma swoje źródło w stereotypizacji, która zamienia się w uprzedzenia. Uprzedzenia w połączeniu z władzą zamieniają się w dyskryminację.

Model psychologiczny mechanizmu powstawania dyskryminacji

Źródło: *Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu monitorowania równości szans płci oraz modelu współpracy międzysektorowej na rzecz równości szans płci*. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020. Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.1 Równość szans mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w dostępie do zatrudnienia, rozwoju kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego.

Przejawy dyskryminacji

Dyskryminacja może zachodzić na wielu płaszczyznach tematycznych i może dotyczyć każdego. Ludzie są dyskryminowani ze względu na płeć, wiek, narodowość, przynależność do określonej grupy społecznej, wyznanie, orientację seksualną, niepełnosprawność i wiele innych.

Szczególnym rodzajem dyskryminacji jest ksenofobia, czyli niechęć lub wręcz wrogość wobec cudzoziemców i wszystkiego, co obce. Ksenofob to człowiek niechętnie usposobiony do osób o innym pochodzeniu. Za taką postawą bardzo często kryje się strach lub obawa, które niejednokrotnie powodowane są niedostateczną wiedzą o świecie. Postawa ksenofobiczna może prowadzić do zachowań dyskryminacyjnych.

Innym przejawem wrogich postaw jest nietolerancja, czyli brak poszanowania obcych poglądów i upodobań, co również może przekładać się na negatywne zachowanie ludzi wobec nieakceptowanych grup lub cech.

Skutki dyskryminacji

Skutki dyskryminacji dotyczą nie tylko osób dyskryminowanych, ale i organizacji czy całych społeczeństw. Są odczuwalne:

Przeciwdziałanie dyskryminacji

Przeciwdziałanie dyskryminacji to jedno z najważniejszych zadań człowieka. Każde działanie podjęte przeciwko dyskryminacji ratuje ludzkie życie. Działania zatrzymujące postawy dyskryminujące powinny skupiać się na:

- edukacji antydyskryminacyjnej i podnoszeniu świadomości społeczeństw,
- reakcji i asertywności,
- znajomości przepisów prawa.

Kluczową rolę w przeciwdziałaniu przejawom nietolerancji odgrywa przede wszystkim edukacja. Niechęć do „obcego” w bardzo wielu przypadkach wynika z niewiedzy, która może rodzić agresję. Z tego też względu powstają kolejne programy (np. kampania Amnesty International „Prawa Człowieka Pod Murem Chińskim” czy „Świat Wolny od Kary Śmierci”), mające na celu uświadamianie nawet najmłodszym

dzieciom tego, że odmienne pochodzenie, wyznanie, płeć czy kolor skóry nie są powodem do gorszego traktowania. Konieczność wdrażania takich antydyskryminacyjnych praktyk do systemu edukacji wynika bezpośrednio z przekonania, że „wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw”, czyli z zapisu art. 1. Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Szereg działań antydyskryminacyjnych podejmują również rozmaite organizacje. Unia Europejska opracowała komplet zapisów mających chronić wszelkiego rodzaju mniejszości przed dyskryminującymi zachowaniami w państwach członkowskich. Niezastosowanie się do tych dokumentów może spowodować nałożenie sankcji na dane państwo, czego skutkiem mogą być ograniczenia funduszy unijnych lub wykluczenie z umów partnerskich.

Wrogość powodowana nietolerancją to zachowanie skrajnie negatywne i niepożądane.

Walka z dyskryminacją jest bardzo ważna. Jak już wiesz, dyskryminacja wpływa negatywnie na ludzi, organizacje i społeczeństwa. Dyskryminacja narusza podstawowe prawa człowieka takie jak równość i wolność oraz umniejsza pokrzywdzonych, a przecież każdy z nas ma prawo czuć się wolnym i bezpiecznym. Jak zapisano w Konstytucji RP w art. 32: „Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny”.

Sytuacja w Polsce

W Polsce, podobnie jak i w całej Europie, przejawy zachowań dyskryminacyjnych nie są czymś nowym. Więcej przejawów wrogości zaczęto odnotowywać po 2015 roku, czyli w momencie, gdy kontynent pogrążył się w kryzysie migracyjnym. Wśród wielu obywateli państw europejskich zaczęło wówczas nasilać się przekonanie o lepszym traktowaniu ludności napływowej od tej rodzimej. W Polsce znaczny odsetek ludzi opowiada się za zamknięciem granic dla imigrantów (zwłaszcza uchodźców). Takie zachowania bardzo często powodowane są strachem przed nieznaną kulturą oraz przed utratą przywilejów na rzecz cudzoziemców.

Większość osób w naszym kraju doskonale zdaje sobie sprawę z faktu, że dyskryminacja jest zachowaniem skrajnie negatywnym. Mimo to zaledwie jedna czwarta Polaków ma świadomość, że wrogie zachowania w stosunku do jakichkolwiek mniejszości są zakazane przez prawo.

” Ochrona prawna przed dyskryminacją wynika wprost z art. 32 Konstytucji RP, Kodeksu pracy oraz tzw. ustawy równościowej, czyli ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, która chroni przed dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne lub narodowe, religię, wyznanie, światopogląd, wiek, niepełnosprawność lub orientację seksualną.

Źródło: rpo.gov.pl

Ubrana w hidżab młoda kobieta reprezentuje jedną z tradycji islamu. Hidżab, co po arabsku oznacza „zasłonę” lub „ochronę”, to element garderoby, który muzułmanki noszą zazwyczaj w obecności niespokrewnionych dorosłych mężczyzn, jako wyraz skromności i przestrzegania zasad religijnych.

Źródło: dostępny w internecie: obraz Fauzan My z <https://pixabay.com/pl>, domena publiczna.

Przykłady polskich organizacji przeciwko dyskryminacji

- Centrum Praw Kobiet
- Forum Żydów Polskich
- Fundacja Trans-Fuzja
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka
- Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej.

Słownik

dyskryminacja

(łac. *discriminatio* ‘rozdzielanie’) forma marginalizacji jednostki lub grupy społecznej przejawiająca się wrogością lub ograniczeniem jej dostępu do praw i usług ze względu na posiadane cechy (pochodzenie, wyznanie, orientacja seksualna itp.)

nietolerancja

(łac. *tolerantia* ‘cierpliwość’, ‘wytrwałość’) postawa nieposzanowania czyichś poglądów, upodobań, wierzeń czy sposobu życia; nietolerancja może prowadzić do zachowań dyskryminacyjnych

ksenofobia

(stgr. - *ksenós* ‘obcy’, ‘gość’; *phóbos* ‘strach’, czyli strach przed obcymi) postawa niechęci i lęku wobec tego, co nieznanne; najczęściej przejawiana wobec obcych kultur

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem na temat prześladowań ze względu na wyznawaną religię.

Wymień główne przyczyny dyskryminacji wyznawców poszczególnych religii.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1EQdoLYS>

Dlaczego trzeba walczyć z dyskryminacją rasową, ksenofobią i innymi formami nietolerancji na świecie?

Źródło: reż. K. Poznański.

Film nawiązujący do walki z dyskryminacją rasową, ksenofobią i innymi formami nietolerancji na świecie.

Audiobook

Polecenie 1

Na podstawie poniższej tabeli zdecyduj i opisz, czy Polacy w roku 2020 w kwestii dyskryminacji są mniej czy bardziej świadomi.

	przejawem dyskryminacji? (tak+raczej tak)		zakazane przez prawo? (tak)		różnica	
	2020	2018	2020	2018	2020	2018
zwyzwanie osoby ciemnoskorej w tramwaju	76	76	51	46	25	30
odmowa obslugi Ukraińców w restauracji	71	75	37	34	34	41
wyproszenie z restauracji niewidomej osoby z psem asystujacym	71	71	32	32	39	39
odmowa przyjecia do przedszkola dziecka z zespołem Downa	65	66	27	29	38	37
brak zgody na udzielenie urlopu ojcowskiego	62	65	30	33	32	32
brak dostosowania przystanków i autobusów do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (np. brak poręczy, dostępu do niskopodłogowych autobusów)	59	60	25	24	34	36
oczekiwanie, że osoba głucha przyjdzie do lekarza z własnym tłumaczem języka migowego	56	56	22	27	34	29
zapytanie kandydatki do pracy o plany rodzinne podczas rozmowy kwalifikacyjnej	54	58	24	25	30	33
zwolnienie pracownika wyłącznie ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego	54	51	27	27	27	24
nierówny wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn - jako dyskryminacja mężczyzn	35	40	17	18	18	22
nierówny wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn - jako dyskryminacja kobiet	33	38	17	18	16	20
odmowa obslugi osoby nietrzeźwej w barze	21	29	30	25	9	4

Odpowiedzi respondentów (liczone w osobach) w ankiecie *Świadomość prawna w kontekście równego traktowania*, Kantar 2020.

Polecenie 2

Jakie znaczenie dla walki z dyskryminacją mają ponadnarodowe deklaracje i konferencje? Zapoznaj się z treścią wybranej deklaracji i omów jej treść.

Równość jest jedną z podstawowych wartości społeczeństw demokratycznych. Zakaz i przeciwdziałanie dyskryminacji to fundament polityki poszczególnych państw, ale także całej wspólnoty Unii Europejskiej. W Polsce równość jest zapisana zarówno w Konstytucji, jak w innych aktach prawnych.

Równość oznacza jednakowy dostęp do zasobów, praw oraz pracy. Jednym z przykładów dyskryminacji jest nierówne traktowanie osób ze względu na ich rasę czy

pochodzenie. Znanymi są sytuacje, w których ludziom o odmiennym pochodzeniu odmawia się pracy lub sprawia się trudności na przykład w wynajmie mieszkania czy podczas zapisu dzieci do placówek edukacyjnych. W ostrzejszej formie dyskryminacja może mieć przejaw słownego obrażania osób innego pochodzenia, niszczenia ich mienia, a nawet agresji fizycznej. Według opracowania sporządzonego przez Rzecznika Praw Obywatelskich w 2013 roku, do przykładów dyskryminacji rasowej zalicza się:

- 1) „odmowę przyjęcia do pracy osoby należącej do określonej mniejszości narodowej lub etnicznej pomimo posiadania równorzędnych lub wyższych kwalifikacji zawodowych,
- 2) odmowę wstępu osobie o określonym pochodzeniu etnicznym lub narodowym do restauracji, kawiarni, dyskoteki lub odmowa jej obsługi w banku lub innym punkcie usługowym,
- 3) odmowę przyjęcia do szpitala, przychodni zdrowia lub gabinetu lekarskiego z powodu pochodzenia etnicznego,
- 4) osiedlanie osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych tylko w określonych miejscowościach lub dzielnicach większych miast lub oferowanie gorszego standardu zamieszkania,
- 5) złe traktowanie, kierowanie obraźliwych słów, wyśmiewanie z powodu przynależności rasowej lub etnicznej w szkole lub w miejscu zatrudnienia”

Kto podejmuje walkę z dyskryminacją rasową? Batalię taką podejmują zarówno poszczególne kraje, jak również organizacje ponadnarodowe – Unia Europejska czy Organizacja Narodów Zjednoczonych. Walka z dyskryminacją rasową na świecie trwa od ponad 50 lat. Jakiej przyjęła formy? Pierwszym krokiem było przyjęcie w 1945 roku Karty Narodów Zjednoczonych, która narzucała równość traktowania ludzi bez względu na ich pochodzenie i rasę. Trzy lata później w życie weszła Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, w zapisach której również znalazło się prawo do równego traktowania. W 1969 roku w życie weszła kolejna Deklaracja Organizacji Narodów Zjednoczonych. Dotyczyła ona eliminacji wszelkich form dyskryminacji rasowej. W dalszych latach uznano organizacje o charakterze rasistowskim za przestępcze. Rok

1971 ogłoszono rokiem walki z rasizmem, a lata 1973-1982 - dekadą walki z rasizmem i dyskryminacją rasową. W następnych dziesięcioleciach ogłaszano kolejne dekady walki z rasizmem.

Inną formą walki z dyskryminacją rasową są konferencje międzynarodowe. Pierwsza konferencja na temat zwalczania rasizmu i dyskryminacji rasowej miała miejsce w Genewie w 1978 roku, kolejna odbyła się w 1983 roku również w Genewie, a kolejna w RPA w 2001 roku.

Na poziomie państw powstają akty prawne regulujące kwestie równego traktowania i niedyskryminacji. Działania mogą być podejmowane także przez organizacje pozarządowe i rzeczników praw obywatelskich, by w efekcie każdy miał zapewnione prawo do równego traktowania.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Magdalena Fuhrmann

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Dlaczego trzeba walczyć z dyskryminacją rasową, ksenofobią i innymi formami nietolerancji na świecie?

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres rozszerzony, klasa IV i V

Podstawa programowa

XXI. Wybrane problemy społeczne współczesnego świata: problemy demograficzne, skutki migracji, problemy uchodźstwa, handel ludźmi na świecie, niewolnictwo, wykorzystywanie pracy dzieci i pracowników w krajach o niskich kosztach pracy, bezrobocie, prześladowania religijne i nietolerancja.

Uczeń:

8) uzasadnia potrzebę przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji na świecie oraz przedstawia przykłady wpływu wykluczania grup ludności na życie społeczne i gospodarcze państw.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,

- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie dyskryminacji,
- omawia działania w skali ponadnarodowej mające na celu ograniczenie dyskryminacji rasowej,
- charakteryzuje treść deklaracji międzynarodowych,
- interpretuje istotę działania Amnesty International.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny, zeszyt

Materiały pomocnicze

Komisja Europejska, [*Wokół dyskryminacji. Materiały edukacyjne*](#), oprac. A. Domagała, A. Krawczak-Chmielecka, A. Mikulska-Jolles, Komisja Europejska. Przedstawicielstwo Regionalne, Wrocław 2018.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie zapoznają się z wprowadzeniem do materiału. Nauczyciel sprawdza zrozumienie materiału przez uczniów.
- Uczniowie zapoznają się z treścią audiobooka. Po wysłuchaniu materiału uczniowie w parach wykonują polecenia. Nauczyciel sprawdza zrozumienie treści audiobooka, w razie potrzeby tłumaczy uczniom przedstawione pojęcia.
- Na forum klasy uczniowie prezentują swoje spostrzeżenia. Nauczyciel moderuje dyskusję. W przypadku, gdy uczniowie mają problem z wykonaniem poleceń, nauczyciel aktywnie włącza się w dyskusję. Uczniowie wykonują notatki w zeszytach.
- Uczniowie zapoznają się z dokumentami przydzielonymi przez nauczyciela (treść jednej deklaracji). W zeszytach notują najważniejsze kwestie związane z danym aktem prawnym.
- Uczniowie na forum klasy przedstawiają swoje spostrzeżenia (w kolejności chronologicznej), nauczyciel czuwa nad poprawnością pracy uczniów, pozostali uczniowie wykonują notatki w zeszycie.
- Uczniowie zapoznają się z działalnością Amnesty International (w tym celu wykorzystują stronę internetową organizacji, ewentualnie nauczyciel przygotowuje materiał – wybrane filmy, publikacje). Uczniowie poszukują informacji na temat tego, czym jest ta organizacja, od kiedy i w jakiej formie działa, jakie ma cele, co udało się do tej pory osiągnąć, jakie są plany organizacji. Uczniowie przedstawiają informacje na forum klasy i wykonują notatki w zeszycie.

Faza podsumowująca

- Przypomnienie celów lekcji.
- Podsumowanie wiedzy zaprezentowanej na lekcji.
- Utrwalenie najważniejszych treści, szczególnie tych, które sprawiały uczniom najwięcej problemów podczas zajęć.
- Nauczyciel ocenia pracę uczniów podczas zajęć, biorąc pod uwagę ich możliwości i wkład pracy.

Praca domowa

- Utrwalenie wiadomości przedstawionych na lekcji.
- Wykonanie pracy długoterminowej – plakat informacyjny/edukacyjny na temat walki z dyskryminacją rasową.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Film edukacyjny i audiobook mogą zostać wykorzystane w trakcie lekcji o problemach, z jakimi zmaga się Unia Europejska (kryzys migracyjny i narastanie wrogości między ludnością lokalną a napływową – zakres rozszerzony: XX. 3, XXI. 3, XXII. 8). Multimedia mogą też posłużyć uczniowi do samodzielnego poszerzenia i utrwalenia wiedzy na temat współczesnych problemów społecznych.